

Rapport Grondslag en politiek handelen

1978

Kan een niet-christen lid zijn van het CDA? Deze vraag heeft de drie ‘moederpartijen’ KVP, ARP en CHU in de aanloop naar de fusie tot één CDA danig bezig gehouden. De zeeën gingen zo hoog, met name na Aantjes’ Bergrede, dat de fusie gevaar liep. De kwestie werd in 1978 beslecht met behulp van het rapport ‘Grondslag en politiek handelen’.

Dat de nieuw op te richten partij een christen-democratische zou worden, kwam begin jaren zeventig vast te staan. Maar hoe christelijk is christendemocratisch? Ze wilde geen kerkelijke partij worden en evenmin gebonden worden aan een confessie. Maar wat dan wel? De grondslagdiscussie tussen 1972 en 1978 verliep in twee fasen. Tot 1975 werd met name door KVP-partijvoorzitter Dick de Zeeuw gepleit voor een zo toegankelijk mogelijk CDA, ook voor niet-christenen. De vraag was of naast het christendom ook het humanisme als ‘inspiratiebron’ kon gelden. Dit stuitte op weerstand binnen de ARP en CHU, maar ook voor grote delen van de KVP ging zoveel ‘veralgemeinering’ te ver. In het voorjaar van 1975 werd op een conferentie in Woudschoten de knoop doorgemaakt: de nieuwe vormen partij zou (alleen) het evangelie als richtsnoer voor het politiek handelen hanteren.

Nogal onverhoeds bleek dat akkoord de aanzet voor een tweede ronde in de grondslagdiscussie. De kernvraag was: zijn vertegenwoordigers van het nieuwe CDA ook aanspreekbaar op die ene, gezamenlijke christelijke grondslag? Het eerste CDA-congres in 1975 stond in het teken van de nieuwe grondslagdiscussie. Vooral door toedoen van Aantjes, die in zijn ‘Bergrede’ de

zaak heel principieel sleep: ‘[Het evangelie] is ons richtsnoer. Wie het voorrecht te beurt valt als vertegenwoordiger (van het CDA) te worden geroepen, wordt voor het politiek handelen geacht ermee in te stemmen. Het Christen-Democratisch Appèl zal zò zijn, wil het werkelijk christendemocratisch zijn.’ Op de achtergrond speelde mee de discussie over de koers van het CDA: hoe progressief? De ‘nieuwe drempel’, zoals KVP-leider Frans Andriessen het noemde, stuitte op weerstand binnen de KVP en CHU, zelfs binnen Aantjes’ eigen ARP.

De ‘bom’ werd gedemonteerd door een breed samengesteld comité

De ‘bom’ werd na de Kamerverkiezingen gedemonteerd door een breed samengestelde commissie onder voorzitterschap van CHU-voorzitter Otto van Verschuer, bijgestaan door Arie Oostlander, directeur van de Kuypersstichting. Het eindrapport, getiteld *Grondslag en politiek handelen*, greep in belangrijke mater terug op de door Steenkamp reeds in de *Nota van de Contactraad* uit 1972 geformuleerde ‘antwoordfilosofie’. Het introduceerde in het christendemocratisch denken ‘politieke overtuiging’ als uitgangspunt voor het politieke doen en laten.

De ‘Heilige Schrift’ vormt het hart van de politieke activiteit van het CDA, maar via de politieke overtuiging wilde de partij laten zien wat ze er mee deed. Wat de partij samenbond was niet het evangelie zelf, maar de politieke overtuiging die werd geformuleerd als antwoord op de oproep van het evangelie. Het CDA is, schreef Oostlander later, ‘een politieke organisatie die zo gewetensvol mogelijk politieke consequenties trekt uit het evangelisch appèl’ en ‘mensen verenigt die samen proberen (...) die oproep te verstaan (...) en in denken en handelen vorm te geven’. En dáárop, op die politieke consequenties, dat politieke antwoord, diende een Kamerlid of raadslid van het CDA aanspreekbaar te zijn.

Het was niets minder dan een principiële doorbraak, waardoor het CDA zich als nieuwe christendemocratische partij – meer dan de drie moederpartijen – zonder onderscheid naar geloofsovertuiging of maatschappelijke positie kon richten tot het hele Nederlandse volk. Het zette de deur open voor iedereen die de politieke overtuiging van het CDA voor zijn rekening nam. Ook al noemde hij zich geen christen.

Jan Schinkelshoek

Literatuur

- Napel, H.M.Th.D. ten (1992). *‘Een eigen weg’. De totstandkoming van het CDA (1952-1980)*. Kampen: Kok.
- Verkuil, D. (1992). *Een positieve grondhouding. De geschiedenis van het CDA*. Den Haag: SDU.